

SVETPTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

01
2023

ISSN: 1560-3600; LETNIK 29, ŠTEVILKA 01, MAREC 2023

REPALJŠČICE (*Saxicola rubetra*)
se pri izboru habitata zanašajo
na njegove strukturne lastnosti;
pomembne so zlasti pokončne
strukture, kot so visoke stebelike,
manjši grmiči in osamljeni grmi.

foto: **Davorin Tome**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje
in proučevanje ptic
Slovenije, letnik 29,
številka 01, marec 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVJE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic
Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki,
fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni
so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon
o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je
potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja
po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in
silkovne prispevke podarjajo z namenom,
da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira
Javna agencija za raziskovalno dejavnost
Republike Slovenije.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2
(p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac,
Matej Gamser, Neža Kocijan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina,
Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod
zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni
telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih
okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave
in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada

PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik

UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić,

Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar,

Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič,

Matija Mlakar Medved, Polona Pagon

NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan

Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski
partner svetovne zveze
naravovarstvenih organizacij
BirdLife International.

PRIBA
(*Vanellus vanellus*)

foto: **Alen Ploj**

6

KAKO LAHKO POMAGAMO PTICAM V INTENZIVNI KMETIJSKI KRAJINI

Nekatere ptice gnezdijo v zelo
intenzivni kmetijski krajini, tudi na
največjih in najbolj enoličnih njivah.
Takšne vrste terjajo sodelovanje
med naravovarstveniki, ki na
podlagi poznavanja ekologije vrst
oblikujejo ciljne ukrepe, kmeti, ki
so pripravljeni te ukrepe izvajati
na svojih površinah, ter politiko,
ki s subvencijami podpira naravi
prijazne kmetijske prakse.

16

ARIEL BRUNNER: BOREC ZA NARAVO

Ariel Brunner je direktor regionalne
pisarne BirdLife za Evropo in osrednjo
Azijo, kjer koordinira delo na področju
naravovarstvene in drugih politik EU,
vključno s kmetijsko, ribiško,
energetsko in podnebno.

foto: **osebni arhiv**

22

REPALJŠČICA

April je mesec, ki se ga ljubitelji ptic še
posebej veselimo zaradi spomladanske
selitve. Na evropske obale Sredozemskega
morja po dolgi poti iz podsaharske
Afrike prav zdaj prihajajo tudi repaljščice
(*Saxicola rubetra*).

foto: **Davorin Tome**

48

JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC 2023

V letu 2023 smo na območju celotne
Slovenije 27. zapored izpeljali januarsko
štetje vodnih ptic (IWC). Nekaj
udeležencev popisa je z nami delilo svoje
vtise s terena

ilustracija: **Jan Hošek**

KAZALO

- 4 PTICE NAŠIH KRAJEV // Blaž Blažič
- 6 KAKO LAHKO POMAGAMO PTICAM
V INTENZIVNI KMETIJSKI KRAJINI
// Katarina Denac, Blaž Blažič
- 11 NEVERJETNA RAZNOLIKOST
RUMENIH PASTIRIC // Mitja Denac
- 12 KISKUNŚÁG, OSRČJE MADŽARSKE
PUZTE // Mitja Denac in Tanja Šumrada
- 16 ARIEL BRUNNER: BOREC ZA NARAVO
// pogovarjala se je Tanja Šumrada
- 20 DVOŽIVKE IN PLAZILCI
V KMETIJSKI KRAJINI // Aja Zamolo
- 22 REPALJŠČICA // Urška Koce
- 24 POLET NAD TRAVIŠČI DINARE
// Melani Glavinič, prevod in priredba: Tjaša Pršin
- 26 JUTRA IN VEČERI NA TRAVNIKIH
// Aleksander Kozina
- 28 »ČE BODO NJIVE V PRAHI, KJE PA
BOMO PRIDELOVALI HRANO?« // Živa Alif
- 30 PROGRAM PREDAVANJ, IZLETOV IN
AKCIJ DOPPS, APRIL–JULIJ 2023
- 36 KMETIJSTVO KOT PODPORA
NARAVOVARSTVU // Tjaša Pršin
- 39 V EVROPSKI UNIJI BOMO
V PRIHODNIH DESETLETJIH
OBNAVLJALI NARAVO // Urška Koce
- 42 VARSTVO PTIC V POMURSKI KMETIJSKI
KRAJINI // Gregor Domanjko, Daša Donša, Anja Cigan
- 48 JANUARSKO ŠTETJE VODNIH PTIC 2023
// Luka Božič
- 54 ZA NAJMLAJŠE ORNITOLOGE // Valerija
Petrinec, Katja Krivec
- 58 NOVICE
- 66 V SPOMIN NATAŠI ŠALAJA

foto: Blas Molina

UVODNIK

OD ZMERLJIVKE DO ZNANOSTI

Pred pisanjem tega uvodnika sem znova prebral legendarni esej znanega ameriškega ekologa Johna A. Wiensa z naslovom Ali je »monitoring« zmerljivka (ang. *Is »monitoring« a dirty word?*)? V njem opisuje svojo pot od znanstvenika do naravovarstvenika in odnos do podatkov monitoringa. Saj, če pomislite, tako bo rekel kak uradnik, kopica ptičarjev hodi po terenu in se ima fino, podatki so zbrani napol znanstveno, ljubiteljsko, zbiramo pa jih ... zakaj že? Če že, dajmo to zmanjšati na minimum, toliko, da zadostimo tečnarnenju Evropske komisije in Eurostata – to eklatantno zapravljjanje davkoplačevalskega denarja in prikrito dvojno financiranje ... tako nekako razmišlja uradnik iz svojega zaprašenege urada.

Ko smo pred 15 leti začeli s shemo monitoringa pogostih vrst ptic kmetijske krajine, so bili, resnici na ljubo, zadržki tudi na strani organizatorjev sheme. Kako bomo pritegnili zadostno število usposobljenih opazovalcev? Ali bomo kos zahtevni obdelavi podatkov? K sreči nam je na ta vprašanja uspelo odgovoriti in jih na našem društvu danes obvladujemo brez večjih težav. Popis pogostih vrst ptic kmetijske krajine je med ornitologi priljubljen, druga plat popisa pa je ta, da se podatki zbirajo in obdelujejo na standardiziran, preskušen in znanstveno utemeljen način.

Trditve »poljski škranec je v kmetijski krajini v zadnjem desetletju močno upadel« tako ne postavljamo več le kvalitativno, pavšalno, čeprav izkustveno vemo, da je tako. Ta upad je podkrepjen s številskimi, dobljenimi na terenu med rednim monitoringom in kasnejšo robustno statistično analizo, ki nam da tudi razpon napake ocene. Enako pa velja tudi za druge vrste ptic, saj pri terenskem delu beležimo vse vrste. Tako zbrani podatki bi seveda znanost morali zanimati, saj presegajo nacionalne okvire, bodimo realni, v evropskem okviru majhne Slovenije. Na voljo so namreč dolgoletni nizi podatkov za celotno Evropo, severno Ameriko ter marsikateri drug konec sveta. In tudi jo zanimajo, vendar se ne morem znebiti občutka, da ima ljubiteljska znanost pri nas še vedno negativen, slabšalni predznak. Kar je velika škoda, tako za znanstvenike kot naravovarstvenike. Za prve, ker izgubijo priložnost raziskovati globalne pojave na velikih setih podatkov, za druge, ker takšne raziskave lahko uporabljajo v naravovarstveni argumentaciji.

Trend raziskav na podlagi podatkov ljubiteljske znanosti je po svetu sicer v porastu. Primer je nedavna študija, objavljena v ugledni reviji Nature Communications na podlagi štetja ptic v Evropi in severni Ameriki ter podatkov iz baze oglašanja in petja ptic xeno-canto. Študija je jasno pokazala, da naše doživljanje narave ne more biti več takšno, kot je bilo doživljanje naših staršev ali starih staršev, saj je zvočna pokrajina ptičjega petja bistveno bolj revna.

Vrstne indekse lahko združujemo v sestavljene indekse – indikatorje po posameznih skupinah vrst. Na nacionalnem nivoju smo tako zabeležili upad indikatorja travniških vrst ptic ter kmetijskih ptic v celoti – resnici na ljubo pa je približno od leta 2014 populacija obeh skupin ptic v povprečju stabilna. Kar nam v Sloveniji še manjka, so trendi pogostih gozdnih vrst ptic. S tem monitoringom smo na našem društvu začeli v lastni režiji v letu 2021 in po zaslugi resnično dobrega odziva naših prostovoljcev bomo lahko v kratkem začeli z izračunom trendov pogostih gozdnih vrst ptic. V prihodnosti pa naš čaka še zahteven zalogaj spremljanja pogostih vrst nad gozdno mejo, obenem pa so to tudi vrste, ki jih bo globalno segrevanje najbolj prizadelo.

Za zaključek, redno štetje ptic (monitoring) je nujno, če želimo dobiti jasno sliko o spremembah v okolju, tako povsem naravnem, kot tudi v okolju, ki ga je drastično spremenil človek, npr. v kmetijski krajini. Nedvomno bo to spremljanje šlo v smeri avtomatizacije prek vse bolj zmogljivih sistemov umetne inteligence. Upajmo sicer, da čim kasneje in da bosta v ospredju vedno ostala človek in narava ter da bo monitoring tudi eno izmed sredstev, s katerim ostanemo z naravo povezani.

dr. PRIMOŽ KMECL

vodja Varstveno ornitološkega sektorja pisarne DOPPS

Zavzemamo se za obnovo tradicionalne kraške kulturne krajine

// besedilo: **Urška Koce**, foto: **Simon Kovačič**

Za lanskim požarom, ki je zajel velik del Goriškega Krasa, je ostalo obsežno pogorišče. Prizadetih je bilo skupaj 3.706 ha površin, od tega 2.602 ha gozdov. Z namenom čim hitreje obnove pogorelih gozdov je država pohitela s pripravo načrta sanacije, ki ga je v obliki osnutka novembra lani tudi javno razgrnila. Razgrnjeni dokument pa je dvignil kar nekaj prahu med strokovno javnostjo s področja ohranjanja narave, ki je izrazila zaskrbljenost nad dejstvom, da načrt ne upošteva naravovarstvenih ciljev, ki izhajajo iz statusa pogorelega območja. Pogorišče namreč leži znotraj treh območij Natura 2000, razglašeni po Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih, ki so namenjena ohranjanju ogroženih vrst

in habitatnih tipov, značilnih za tradicionalno kraško kulturno krajino. Znano je, da le-te najbolj ogrožajo opuščanje tradicionalne kmetijske rabe in zaraščanje v gozd, vključno z obsežnimi pogozditvami s tujerodnim črnim borom v preteklosti. Požare na Krasu v kontekstu ohranjanja narave tako razumemo predvsem kot dobrodošlo naravno motnjo, ki pomaga pri odpravljanju zaraščanja, bolj kakor naravno nesrečo, po kateri je potrebna takojšnja intervencija gozdarjev. Odprta kraška krajina pomeni tudi manjše tveganje za požare izjemnih razsežnosti, kakršnemu smo bili priča lani. Z namenom, da opozorimo na stranpoti načrta in pozovemo k obnovi tradicionalne kraške kulturne krajine, nas je 16 nevladnih organizacij podalo skupne pripombe na osnutek načrta v javni obravnavi, naše društvo pa je dalo še ločene pripombe s poudarkom na ohranjanju prostoživečih ptic. Zavod za gozdove, ki je pripravljavec načrta, velike večin pripomb ni upošteval. Ker smo prepričani, da načrt, za katerega bo država odštela več kot 16 milijonov EUR, ni usklajen s cilji ohranjanja narave in bo njegovo izpolnjevanje škodovalo biodiverziteti kraške krajine ter hkrati dolgoročno poslabšalo požarno varnost na Krasu, smo na Ministrstvo za naravne vire in prostor naslovili poziv za izdajo odločbe, da je za načrt treba opraviti Celostno presojo vplivov na okolje ali Presojo sprejemljivosti na varovana območja, kot to predpisujeta Zakon o ohranjanju narave in Zakon o ohranjanju okolja. Na odziv ministrstva še čakamo. Pripombe DOPPS na predlog Načrta sanacije gozdov, poškodovanih v požaru Goriški Kras so dostopne prek QR-kode.

Pridobljen nov projekt iz programa Interreg Srednja Evropa

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Bia Rakar**

Decembra 2022 smo prejeli obvestilo o potrditvi financiranja projekta iz programa Interreg Srednja Evropa 2021–2027 z naslovom »Restoring degraded eco-systems along the Green Belt to improve biodiversity and ecological connectivity« - Restore to Connect (akronim ReCo). Splošen cilj projekta je ohranjanje biotske raznovrstnosti in izboljšanje varstva narave v Srednji Evropi, širjenje mreženja in sodelovanja ter izboljšanje ekološke povezanosti med zavarovanimi območji vzdolž srednjeevropskega zelenega pasu. Ena izmed glavnih aktivnosti bo izvedba pilotnih akcij na petih različnih zavarovanih območjih (NR Škocjanski zatok je eno izmed teh območij)

z uporabo inovativnih tehničnih rešitev za obnovo degradiranih ekosistemov. Aktivnosti bodo vključevale tudi spodbujanje medsebojne povezanosti vzdolž evropskega zelenega pasu, katerih rezultati bodo osnova za pripravo skupne strategije in akcijskega načrta. V projektu sodeluje 12 partnerjev, vodilni partner projekta je BUND Naturschutz iz Bavarske v Nemčiji, preostali partnerji pa so poleg DOPPS-a in Regionalne razvojne agencije Gorenjske iz Slovenije še Nacionalni park Thayatal in Univerza na Dunaju, nevladna organizacija Ametyst, Inštitut Silva Tarouca, Nacionalni park Podyji in Ministrstvo za okolje iz Češke, zavarovano območje Fichtelgebirge iz Nemčije, nevladna organizacija GAJA iz Poljske in Občina Štarancan iz Italije. Začetek projekta je 1. 3. 2023 in bo trajal 36 mesecev. Skupna vrednost projekta je 2.820.399,00 EUR, od tega bo 80 % financiranih iz evropskih sredstev (ERDF).

Interreg
CENTRAL EUROPE

Co-funded by
the European Union

